

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΑΠΟ ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΓΕΡΟΝΤΕΣ

Όταν αναφερόμαστε στη ζωή του χριστιανού, αναφερόμαστε σε μία ζωή αρετής. Τί είναι όμως αρετή και πώς αποκτιέται; Γνωρίζουμε όλοι μας – συνειδητά ή ασυνειδητά – ότι οί λέξεις είναι τὰ ὀχήματα πού μας μεταφέρουν σέ αὐτὸ πὸν ἐννοοῦμε. Όταν λοιπὸν χρησιμοποιοῦμε ὅλοι τὴν ἴδια λέξη, εἶναι σημαντικό νὰ «φτάνουμε» στὸν ἴδιο τόπο καὶ προσορισμό, δηλαδὴ νὰ λέμε τὰ ἴδια πράγματα. Ἔτσι ἔχουμε συνεννόηση. Μποροῦμε καὶ ἐπικοινωνοῦμε. Ἔτσι μποροῦμε νὰ ζήσουμε μαζί, νὰ κτίσουμε κοινωνία, «νὰ κάνουμε χωριό», ὅπως λέει καὶ ὁ λαός μας.

Πῶς ὅμως κατανοεῖ ὁ Χριστιανισμὸς τὴν ἀρετή; Γιὰ ἀρετὴ μιλοῦν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἄλλοι λαοί. Ἐντούτοις, στὴν συγκεκριμένη περίπτωση μᾶς νοιάζει νὰ καταλάβουμε ποῦ βρίσκεται ἡ βάση τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς. Ασφαλῶς, ἡ βάση τῆς ἐντοπίζεται στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Λέει ὁ Κύριός μας: «Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.» (Ἰωάν. 14.15) Ἡ, ὅπως παραλάβαμε ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ παράδοση, ἡ πίστη μας εἶναι «δι’ ἔργων» ἐνεργούμενη. Ἄν λοιπὸν ἡ χριστιανικὴ ἀρετὴ εἶναι ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου μας καὶ τὸ εὐαγγέλιό Του ἐφαρμοσμένο, τότε ἡ τελείωση στὴν ἀρετὴ αὐτὴν –τὴν ἐν Χριστῷ– προϋποθέτει τόσο τὸν ἀγῶνα μας ὅσο καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ συμβαίνει διότι τὰ «προστάγματα» τοῦ Θεοῦ εἶναι «φῶς ἐπὶ τῆς γῆς». Συνεπῶς, κανεὶς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ προκόψει σὲ τούτην τὴν ἀρετὴ «εἰ μὴ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν, τὸν ἄνθρωπο πὸν ζεῖ ἐν Χριστῷ ὁ Ἀπόστολος τὸν ὀνομάζει «καινὴ κτίσις».

Ἀπὸ τὴ μία, ἐξελίσσεται ὁ ἀγῶνας τῆς τήρησης τῶν ἐντολῶν στὴ ζωὴ μας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ ἀπλόχερη συνδρομὴ-βοήθεια τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἀκριβῶς τότε, κατανοοῦμε πῶς αποκτιέται ἡ ἀρετὴ. Ἄν λοιπὸν ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀρκετὴ καὶ τοῦτο εὐνόητα (ἐφόσον ἡ ἀρετὴ τοῦ χριστιανοῦ δὲν εἶναι ἀνθρωποκεντρικὴ καὶ γήινη, δὲν ἐξυπηρετεῖ στόχους κοινωνικοὺς καὶ ἱστορικοὺς, ἀλλὰ εἶναι μία ἀρετὴ θεοειδῆς, πὸν ἀπαιτεῖ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ τοῦ κάθε

άνθρώπου ιδιαίτερα και προσωπικά), τότε αναζητούμε έναν σαφή χώρο, στον οποίο είναι δυνατόν να ψηλαφίσουμε αυτήν την άγιαστική χάρη του Θεού. Και ο χώρος αυτός δεν είναι άλλος από την ευρύχωρη «αύλη» της Ἐκκλησίας, στην οποία αυλίζονται κόσμια και μυστηριακά τὰ αἰσθητὰ και τὰ νοητὰ, τὰ ὀρατὰ και τ' ἀόρατα, τὰ ἐστῶτα και τὰ ρέοντα.

Συμμετέχουμε στη ζωή τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει ὅτι ἀσκούμαστε στην ἀρετή και ταυτόχρονα ἀγωνιζόμαστε γι' αὐτήν. Ἡ ἀρετή εἶναι τὸ φῶς πὸ ἀντικαθιστᾷ τὸ σκοτάδι τῆς κακίας. Ἄν, λόγου χάρη, εἶσαι φλύαρος και ἀπὸ τῆ φλυαρία σου φτάνεις στὴ συκοφαντία, στὴν ἐκστόμιση λόγων «ἀργῶν», στὴν ἀυθάδεια και στὴν ἀσέβεια, τότε μπορεῖς νὰ γιατρέψεις τὸ πάθος αὐτό (τὴν κακία αὐτήν) μὲ μία ἀρετή, πὸ σημαίνει ὅτι ἀποκαθίσταται στὴ σωστή της θέση ἐκείνη ἢ λειτουργία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πὸ εἶχε σαλευθεῖ και ὑποστεῖ μία ὀθνεῖα ἀλλοίωση και διαστροφή.

Ζήτα ἀπὸ τὸν Θεὸ και προσπάθησε νὰ γίνεις φειδωλὸς στὸν λόγο και σταδιακὰ σιωπηλός, ὥστε νὰ ἀποφύγεις τὰ κακὰ πὸ γεννιοῦνται ἀπὸ τὴν φλυαρία, ἀλλὰ και γιὰ νὰ καλλιεργήσεις τὴν μετάνοια, τὸν ἐσωτερικὸ και ἀγρυπνο ἔλεγχο τῶν πράξεων και τῶν σκέψεῶν σου. Ἡ νηφαλιότητα σὲ ικανώνει, και μπορεῖς ὄχι μόνο νὰ ἐλέγχεις ἀλλὰ και νὰ ἀποτρέπεις τις τάσεις γιὰ συκοφαντία πὸ πολιορκοῦν τὴν καρδιά σου. Ἀλλὰ και τὸν χρόνο σου θὰ γεμίσεις μὲ ἔργο και λόγο θεάρεστο, ἀποφεύγοντας τὴν ἀκηδία ἢ τὸ χωρατὸ, πὸ χαλαρώνουν τις αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου και ἀφήνουν ἀχαλίνωτη τὴ γλῶσσα. Ἀντὶ τῆς διάχυσης, θὰ λάβεις τὴ συστολή και τὴν κοσμιότητα πὸ χαρίζει ἢ εἰλικρινῆς μετριοφροσύνη. Ἡ σεμνότητα και ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ θὰ ἀγκαλιάσουν τὴ ζωή τοῦ καθενός.

Γιὰ τὴν ἀπόκτηση ὅλων αὐτῶν τῶν ἀρετῶν, βέβαια, μολονότι τέθηκε τὸ βασικὸ περίγραμμα, ἀπομένει νὰ ἐξετάσουμε κάτι ἀκόμη. Ποιὸς θὰ ὀδηγήσει τὸν ἀσκούμενο; Τὸ ζήτημα εἶναι και ἀπλὸ και πολὺπλοκο. Ἀπλὸ, γιατί ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴ πὸ εἰλικρινὰ τὸν ποθεῖ θὰ βρεῖ τρόπο νὰ τὴν κατευθύνει στὸν δρόμο τοῦ εὐαγγελίου. Τὸ πρόβλημα ξεκινάει ἀπὸ τὸ ὅτι ὄλες οἱ ψυχὲς δὲν εἶναι «γῆ καλὴ και ἀγαθὴ», πὸ θὰ καρπίσει και θὰ δώσει καρπὸ πολλαπλασίονα. Χώρια ὅτι ὑπάρχει και τὸ δεδομένο τῶν πολλῶν πειρασμῶν, πὸ μὲ ποικίλα δέλεαρ ἀποζητοῦν ν' ἀγγιστρῶσουν τὴν ψυχὴ στὰ πάθη.

Συνεπῶς καὶ μὲ βάση τὴν «ἀντικειμενική» αὐτὴν γνώση, ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν αἰωνόβια πείρα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡλίου φαεινότερο πῶς ἀπαιτεῖται ἓνας ὁδηγός. Καὶ πρῶτα-πρῶτα, ὁδηγός γιὰ τοὺς χριστιανούς εἶναι ὁ ποιμένας τους, τὸ πρόσωπο ποὺ τοὺς καθοδηγεῖ πνευματικὰ καὶ ποὺ ἀναλαμβάνει νὰ προσάγει τὶς ψυχές (ποὺ ἔχει ὑπὸ τὴν πρόνοιά του) στὸν Θεό. Τὸ πρόσωπο τοῦ ποιμένα-πνευματικοῦ δὲν στέκεται μετέωρο, ἀλλὰ εἶναι ἐνταγμένο καὶ αὐτὸ ἀρμονικὰ σὲ μιὰν ἀναρίθμητη σειρά ἄλλων προσώπων, ποὺ προηγήθηκαν καὶ ἐκτέλεσαν τὸ ἴδιο καθῆκον: νὰ ὁδηγήσουν τὸν λαὸ τοῦ στὸν Θεό, (ἔξω ἀπὸ τὴν παρεμβολὴ τοῦ κόσμου) στὴν ἀνατέλλουσα Βασιλεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴν, ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ ποιὸς θὰ ὁδηγήσει τὸ ἀσκούμενο εἶναι διττή: Ὅπωςδήποτε καὶ πέραν πάσης ἀμφιβολίας, αὐτὸς ποὺ εἶναι τὸ ὄρατὸ σημεῖο ἀναφορᾶς τοῦ ἀσκουμένου εἶναι ὁ πνευματικὸς τοῦ πατέρος. Συνάμα, ὑπάρχει καὶ ἓνα συχνὰ δυσθεώρητο ὡς πρὸς τὸ σύνολό του σημεῖο ἀναφορᾶς: ἡ παράδοση τῶν ἐγκρίτων, τῶν πιὸ ξεχωριστῶν ἀνδρῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας παράδοσης. Τί βίωσαν αὐτοὶ οἱ ἄνδρες, ὥστε νὰ γίνουν φάροι τῆς εὐσέβειας; Βίωσαν τὴν ἀκρίβεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, καὶ πέραν τῆς ἀκρίβειας βίωσαν τὴν οἰκονομία, καὶ πέραν τῆς οἰκονομίας τὸν Θεό, μὲ τὸ νὰ γίνουν θεοὶ κατὰ χάρη. Καὶ εἶναι πράγματι σημαντικό νὰ γνωρίζουμε πῶς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὄρατὴ ἀναφορὰ μας στὸ πρόσωπο τοῦ πνευματικοῦ, ἡ παράδοση αὐτὴ (ἡ χορεία τῶν ἁγίων πατέρων μας, ἀφανῶν καὶ φανερῶν), εἶναι ὁδηγὸς ἀπλανῆς καὶ ἀρωγὸς ἀκούραστος τῆς σωτηρίας μας.

Εἶναι ἀναγκαῖο, λοιπόν, νὰ τοὺς γνωρίσουμε, νὰ μάθουμε τὴν ἀκρίβεια τῆς ζωῆς τους, νὰ κατανοοῦμε ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἦταν καὶ εἶναι καί, ἀφοῦ ἐγκύψουμε στὴ δική μας προσωπικὴ ἀδυναμία καὶ ἀναξιότητα, νὰ προσπαθήσουμε φιλότιμα νὰ τοὺς μιμηθοῦμε. Κάθε φορὰ ποὺ ἐγείρεται ἡ μνήμη μας καὶ στρέφεται στὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα τους, ἐγείρεται καὶ ἡ διάθεσή μας σὲ ἄμιλλα πνευματικὴ. Χρειάζεται νὰ σκύψουμε καὶ στὸ σήμερον, γιὰ νὰ δοῦμε τέτοιους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ στὸ πρόσφατο παρελθόν –μᾶς ἐνθαρρύνει ἡ χρονικὴ ἐγγύτητα στὴν προσπάθεια μίμησής τους– καὶ νὰ ρουφήξουμε ὅ,τι πιὸ πολὺ μποροῦμε ἀπὸ τὴν ἁγιασμένη ζωὴ τους.

Ἄν δοῦμε κάποιες πτυχές τῆς ζωῆς τοὺς μέσα ἀπὸ συγκεκριμένα παραδείγματα καὶ δίχως νὰ κάνουμε φωναχτὰ συγκρίσεις (αὐτὸ θὰ γίνεῖ ἀναπόφευκτα μέσα μας καθὼς θὰ ξετυλίγουμε κάτι ἀπὸ τὴ χαριτωμένη ζωὴ τους) θὰ νιώσουμε –ἐλπίζουμε– τί ἔπραξαν αὐτοὶ γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἀρετὴ, πὺ σὲ τελευταία ἀνάλυση εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Ἐπειδὴ τέτοιες μνημεις συνήθως τὶς στερούμαστε καὶ δυστυχῶς οὐδέποτε ἀξιοποιήσαμε τὸν χρόνο μας σὲ τέτοιες ἐπικερδεῖς πνευματικὰ συναναστροφές, πρέπει νὰ σπεύσουμε νὰ ἀντλήσουμε μνημεις καὶ ἐμπειρίες ἀπὸ αὐτοὺς πὺ ὑπῆρξαν οἱ ἴδιοι τηρητὲς τῆς ἀκριβείας ἀλλὰ καὶ συναναστράφηκαν μὲ ἄνδρες φωτισμένους καὶ δεινοὺς στὴν ἀρετὴ. Ἄς δοῦμε τί συμπεραίνεται ἀπὸ τὴ ζωὴ τέτοιων ἀνδρῶν, ἀφανῶν κατὰ κόσμο - ἐπιφανῶν κατὰ Θεόν:

α. Ὅσοι ἔλαμψαν γιὰ τὴν ἀρετὴ τους, ὑπῆρξαν τηρητὲς τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ μὲ ὑπερβολικὴ ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα, πὺ στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλώσσα ὀνομάζεται «ἀκρίβεια». Οἱ ἄνδρες αὐτοὶ **δὲν ἀρέσκονταν στίς παραχωρήσεις**. Ἀπεναντίας, φόρτωναν τοὺς ὤμους τους μὲ κόπους σωματικούς καὶ πνευματικούς ὡς τὰ βαθεῖά τους γεράματα.

β. Καλλιέργησαν ιδιαίτερα τὴ νοερὰ προσευχὴ καὶ τὴν ποικιλία τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων (ὄχι κάτι σὰν γιόγκα ἀλλὰ τὴν ἐνασχόληση μὲ τὸ ἐργόχειρό τους, τὴ χαμαικοιτία, τὴν ἀγρυπνία, τὴν ὀρθοστασία, τὴν προτίμηση βαρέων τύπου ἐργασιῶν, τὴν ἔκθεση σὲ σκληρὲς καιρικὲς συνθήκες, τὴν ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος, τὴν τέλεια ἀποχὴ ἀπὸ κάθε σαρκικὴ-ἐρωτικὴ συνάφεια, τὴ μείωση τῆς ποικιλίας καὶ ποσότητας τοῦ φαγητοῦ).

γ. Διακρίνονταν γιὰ ἀγωνιστικὸ φρόνημα καὶ μαχητικότητα στὰ ζητήματα πίστεως, χωρὶς ὡστόσο νὰ θυμίζει ὁ ἀγώνας τους φανατισμὸ ἢ ἰδεολογικὴ στράτευση. Γιὰ τοῦτον τὸν λόγο καὶ ἡ στάση τους ἦταν συνδεδεμένη μὲ τὴν ἀπλότητα, τὴ σεμνότητα καὶ τὴ λακωνικότητα λόγων καὶ πράξεων.

δ. Ξεχώρισαν γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσήλωσή τους στὰ ὅσα ἔχει παραδώσει ἡ Ἐκκλησία ὡς πίστη, στὴ μελέτη τῶν Γραφῶν καὶ τῶν κανόνων τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ φιλαδελφεία, πὺ ἐκφράζονταν πληθωρικὰ μὲ ἐκδηλώσεις ἀγάπης.

ε. Συναντούμε τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φανέρωση αὐτοῦ τοῦ θελήματος μετὰ ἀπὸ σύντονη προσευχὴ καὶ ἀφούγκρασή του.

στ. Ὑπῆρξαν σπουδαῖοι καὶ σφοδροὶ τηρητὲς τῶν ὅσων παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς πατέρες τους, εἴτε ὡς ὑλικὴ εἴτε ὡς πνευματικὴ κληρονομιά, διάγοντας βίον μετανοίας καὶ ἡσυχίας.

ζ. Χαρακτηρίζονταν γιὰ τὴν πείρα τους στὴν πνευματικὴ ζωὴ, στὶς κινήσεις τῆς ψυχῆς καὶ στὸν πόλεμο ἐνάντια στὸν διάβολο καὶ τὰ ὄργανά του.

Αὐτὰ τὰ λίγα ἀλλὰ ἀξιόλογα σημεῖα μποροῦν νὰ σκιαγραφήσουν ἀδρὰ τὸ μέτρο μὲ τὸ ὁποῖο, ὡς χριστιανοί, θὰ πρέπει νὰ θεωροῦμε τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, τὴ ζωὴ τῆς ἀρετῆς.

π. Ἀθανάσιος Α. Χύτας